नवाह पु॰ कर्म॰ टच् समा॰ । १अभिनवे दिने प्रतिपत्तिथौ । नवभिरहोभिर्निर्वृत्तः टञ् तस्य लुक् अच् समा॰। नवदिनसाध्ये २यागादौ । ५गवामयनाङ्गे नवरात्रसाध्ये यागभेदे च पु॰। "अभिजित्१ त्रयः स्वरसामानः४ दिवाकीर्त्यमहः५ (विषुवान्) त्रयः स्वरसामानोऽ विश्वजित्६ इति नवरात्रः इति नवरात्रो विधातव्यः । षष्ठे मासितानभिप्लवान् एवं पृष्ठं च कृत्वा अभिचिदनुदेयः ततस्त्रयः स्वरसामानः ततो विषुवानिति" ताण्ड्य॰ ४।५।१ भाष्ये स्थितम् ।

नविष्टि स्त्री त्रि॰ नवा इष्टिः वेदे यक॰ । अभिनवे इष्टिभेदे याग "वज्रिन्नपसो नविष्टौ" ऋ॰ ८।२।१७ "नविष्टौ अभिनवे याग" भा॰ ।

नविष्ठ त्रि॰ अतिशयेन नविता स्तोता इष्ठन् इयोस्तोपः । १अतिशयस्तोतृतमे "विप्रा नविष्ठया" ऋ॰१।८२।२ "नविष्ठया नवितृतमया यतो नत्वा स्तुत्वा" भा॰ करणभूतायाः अपि स्तुत्याः कर्तृत्वविवक्षया कर्त्तरि इष्ठन् । अतिशयेन नवः नूतनः इष्ठन् । २नव्यतमे त्रि॰ ।

नवीन त्रि॰ नव+स्वार्थे च नवस्य नूः ओर्गुणः । नव्ये "गदाधरविनिर्जिता विविधदुर्गतर्कोटवीनवीनपदवी सदं वितनुतां सतां धीमताम्" बाधे गदाधरः ।

नवीयस् त्रि॰ नव+अतिशये-ईयसुन् । नवतमे "प्रतरं नवीयः" ऋ॰१०।८९।१ "नवीयो नवतरम्" भा॰ स्त्रियां ङीप् नवशब्दस्य स्तुत्याद्यर्थत्वे २अतिशयेन स्तुत्ये च "नू नव्यसे नवीयसे सूक्ताय" ऋ॰८।९।८ "नवीयसेऽतिस्तुत्याय" भा॰ ।

नवेदस् त्रि॰ न विपरीतं वेत्ति विद्-असुन् नञ्तत्पुरुषादिना नञः प्रकृतिभावः । विपरीतज्ञानशून्ये मेधाविनि यथा ऋतं तत्रैव ज्ञानवति "नवेदसा विमुर्वाम्" ऋ॰१।२४।१

नवोढा स्त्री नवमूढा । १नूतनपरिणीतायां स्त्रियां २नायिकाभेदे "बध्नामरपराधीनरतिर्नवोढा" इति कथयित्वा "वक्षोजौ पार्श्वं तुलमहसत्वं नैव कुरुते धुनाना मूर्द्धानं क्षिपति वदनं चुम्बनविधौ । हृदि न्यस्तं हस्तं क्षिपति गलनारोपितमना नवोढा वोढारं रमयति च सन्तापयति च" रसमञ्जर्यां उदाहृतम् ।

नवोदक न॰ नवं पतितमुत्थितं वा उदकम् । १नवजाते उत्थिते उदके २गगनादभिनवपतिते जले च तस्यापेयत्वादिकं प्रा॰त॰ निरूपितं यथा

हारीतः "मद्यमकष्टकयम्बूकयज्ञपुष्पिकपर्दकान् । पीत्वा नवोदकञ्चैव पञ्चगव्येन शुध्यति" । नवोदकं नवस्वातजलं वर्षोदकञ्च तथा ब्रह्मपुराणम् "नवस्वातजलं गावो महिष्यश्छागयोषितः । शुध्यन्ति दिवसैरेव दशभिर्नात्र संशयः" मिताक्षराधृता स्मृतिः "काले नवोदकं शुद्धं न पातव्यं तत् प्रयत्नतः । अकाले तु दशाहं स्यात् पीत्वा नाद्यादहर्निशम्" काले वर्षाकाले । यमः "स्नानमाचमनं दानं देवतापितृतर्पणम् । नूतनोदकेन कुर्वीत नवा मेघाहिनिःसृतैः" । पानादीतरत्र अर्थादौ च कुर्विवंशः । "अमौममध्योविसृजन्ति मेघाः पूतं पवित्रं पवनैः सुनन्त्रि" । नवोदकनिमित्तं च पार्वणं श्राद्धं नित्यं, तद्विधानादि तिं॰ त॰ उक्तं यथा

यातातपः "नवोदके नवान्ने च स्टहप्रच्छादने सदा । पितरः सृजयन्त्यन्नमष्टकासु मघासु च । तस्माद्दद्यात् सदोद्युक्तो विद्वत्सु ब्राह्मणेषु च" अत्र सदेति अवश्यात् अस्य नित्यत्वम् । नवोदके वर्षोपक्रमे आर्द्रागते रवाविति यावत् । "आर्द्रादितो विशाखान्तं रविचारेण वर्षति" इति मध्यवर्द्धमानसूत्रात् "प्रावृट्काले समायाते रौद्रे ऋक्षगते रवौ । नाडीवेधसमायोगे जलयोगं वदाम्यहम्" इति वृद्धजाबालात् । रौद्रमार्द्रां नवोदकश्राद्धस्य सावकाशत्वात् नवोदयग्रादिषु निषेधमाह दीपिकायाम् "नवोदर्शी जन्मदिनञ्च नन्दां जन्मर्क्षतारां सितवासरञ्च । त्यक्त्वा हरीन्द्वेन्दुकरान्त्यमैत्रध्रुवेषु च श्राद्धविधानमिष्टम्" । सितवासरं शुक्रवारं ऋक्षं राशिः हस्तादयः त्रयस्त्रयस्त्रयशिरोहस्तारेवत्यनुराधा उत्तरात्रितयरोहिण्यः । कृष्णपक्षे चेन्नवोदकश्राद्धकालस्तदोमयोः श्राद्धयोस्तत्काल विधिः" । [त्रि॰

नवोद्धृत न॰नवमुद्धृतम् ।१नवनीते अमरः । २भूतलोद्धृतमात्रे

नव्य त्रि॰ नु-स्तुतौ यत् । १स्तुत्ये नव+स्वार्थे यत् नूरादेश ओर्गुणः २नवीने अमरः ; ३रक्षणुनर्थवायां पु॰राजनि॰। भावे यत् । ४स्तुतौ न॰ । [शङ्करोपाध्यायसुतः ।

नव्यवर्द्धमान पु॰ स्मृतिनिबन्धकारकभेदे वर्द्धमानस्य पुत्रः

नश् त्रि॰ नश-क्विप् । १नाशप्रतियोगिनि । भावे क्विप् २नाशे स्त्री । सुहा॰ ऋक्षि यदान्ते च वा च पक्षे नडगकाः यथाविधानम् । नक्ष् नट् ङ् ।

नशाक पुंस्त्री नश-आक । काकभेदे शब्दादिकोषः ।

नश्यत्प्रसूतिका स्त्री नश्यन्ती प्रसूतिर्यस्याः कप् । मृतवत्सायां स्त्रियां हेमच॰ ।

नश्वर त्रि॰ नश-करप् । नाशप्रतियोगिनि अवश्यनाश-